

Nyomorult az a nép, amelynek még nagy öregjei sincsenek

A sakkablán a huszár másként lép, mint az összes többi figura. Ez a varázsa.

Obersovszky Gyulával nem lehet szabályos beszélgetést folytatni, s róla nem illik hagyományos portrét készíteni. Számára, azt hiszem, az a gondolat hiteles, ami abban a pillanatban születik. Feltételül szabta, lehetőleg ne azt írjam meg róla, ami köztudott.

Először is megpróbáltam néhány olyan gondolatát összegyűjteni, amely akár a névjegyére is nyomtatható lenne, ha lenne névjegye és ráférne ez a jó pár mondat.

„Én annyira utálok a hatalmat, hogy még a sajátomat sem tudnám elviselni. Nem csupán ízlésbeli, de értelmi okokból sem. Eddigi tapasztalataim ugyanis bőségesen elegendőnek bizonyultak ahhoz, hogy mint gombászok a bolondgombától – jóllehet sokkal vonzóbb külsejű az épnél –, óvakodjak a hatalomtól...

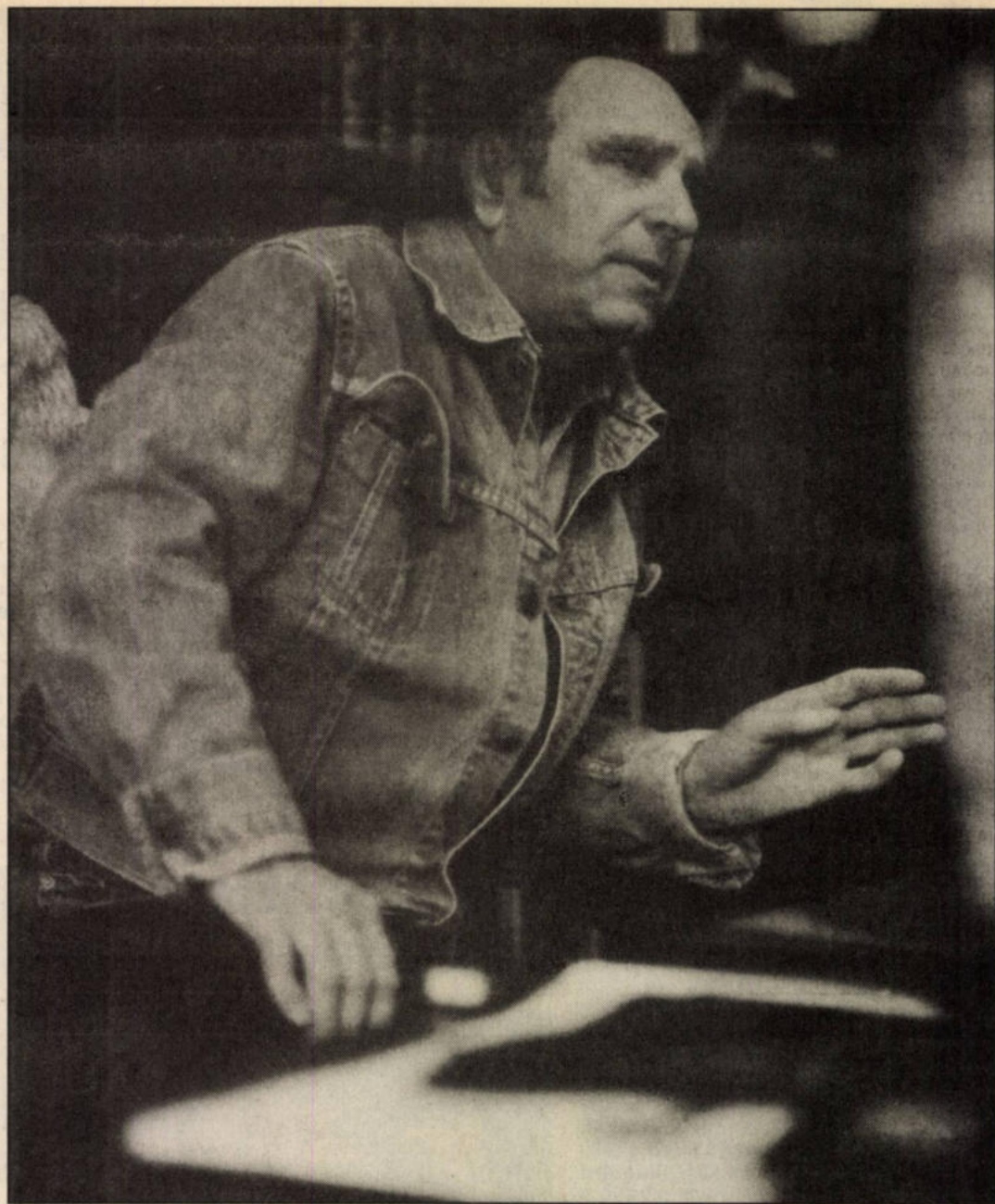
A Hatalomtól, amelyik nem hisz az emberi büszkeségben, és abban a meggyőződésben él, hogy a jog – de leginkább jogmozgás – amit alattvalóinak odavet, jótét lelkének adománya...

A Hatalomtól, amelyik olyan vak és öntelt, hogy saját haláltusáját sem képes felismerni...

Ami immorálisan indul, nem kaphat moralitást a folytatásban.”

Nem kell megijedni. Obersovszky ezeket a gondolatokat 1988 januárjában vetette papírra, tehát egy korábbi Hatalomtól határolta el magát egyértelműen. Talán nem érértelen, hogy a Piros levelek címzettje ebben az esetben dr. Palotás János. Nem a mi csokornyak-kendős hősünk, hanem az édesapja, a nagy tekintélyű József Attila Gimnázium igazgatója, Obersovszky bölcs, öreg barátja. Ebben a levélben egyébként Obersovszky akarva-akaratlan megjósolta későbbi sorsát.

Tudtával és beleegyezésével szeretnék most egy kis kitérőt tenni és elmondani, hogyan ismerkedtünk meg. Nekem szinte gyermekkori barátom Szilvási Lajos, akiről évtizedeken át csak nyeglén és lekezelőleg illett beszélni. Berkesit és Szilvásit a nevük egybehangzása mellett, lát-

KINEK KELL ITT AZ IGAZSÁG?

szólag az is összekötötte, hogy mindkettőjük könyveit magas példányszámban adták ki. Ők voltak a gyanús bestseller írók. Berkesit nem bántom. Az utóbbi időben leleplezték őt elegen. Ám Szilvási Lajosról illenék tisztességesebb képet rajzolni. Sinkovits Imre azt mondta nekem, hogy ő egész életében kiscserkész marad. Azt hiszem, Szilvási ugyanígy, ő a Fényes Szelek

naiv fiatalja. Tudni kell azonban róla, hogy amikor Nagy Imrét 1954-ben kizárták a pártból, ő mint a Szabad Nép ifjú riportere felállt és kifejezte egyet nem értését. Állástalan is volt jó féleven át. Szinte törvényszerűen került Obersovszky lapjához. Csúppán azért nem ítélték el, mert ő írt cikket Ne lincselj címmel. Egyébként a kritikus bírósági tárgyaláson azt állította, hogy a cikk

társzerzője Obersovszky Gyula volt. Védte a barátját a saját rovására is.

1956 után Szilvási az Újítók Lapjánál kapott állást. Baráti körét most nem sorolom fel, mert hosszú lenne. Egy kicsiny, de nem jelentéktelen csoport alakult ki körülötte, a mást akarókból. Egyszer mutatott nekem egy levelet. Svájcba menekült ifjú hadtörténész írta arról, hogy

találkozott Habsburg Ottóval. Meglepetten tapasztalta, milyen művelt és demokratikus gondolkodású ez az ember, milyen jól beszél magyarul. Az akkor vezérlés levél szerzője Gosztorny Péter volt.

Amennyire reprodukálni tudtuk az eseményeket, 1963-ban a rabkeresetből vásárolt, kifényesedett fenekű öltönyében is elegánsnak tetsző, egy kissé ódivatú fiatalember bukkant fel a társaságban. Obersovszky Gyula, aki akkoriban jött ki a börtönből, s próbálta helyét keresni a világban. Mert elmenni sohasem akart, megalkudni sem. Élni próbált itt, mint annyian mások. Aztán örömmel újságolta, hogy rábíztak egy sportfogadási lapot, na meg azt is, hogy Oby Gyula néven elfogadják verseit. (Mostani beszélgetésünk során mondotta el részletesebben, hogy az ÉS-nél Mezei András javasolta a költői névválasztást, ő pedig egy pillanat alatt döntötte el, hogyan kurtítsa meg kiátkozott nevét.)

Obersovszky két hétig sem szerkeszthette az 1956-os Igazságot. Ebben a lélegzetvételyi időben az írók közül publikált nála Szabó Lőrinc, Németh László, Féjja Géza, Sinka István, Füst Milán, Örkény István és sokan mások.

Az újságíró barátok közül mindenekelőtt Gáli Józsefet említi. A barátot és szerkesztőtársat, akivel együtt keverték bele Tóth Ilona koncepció perébe, és halálos ítéletük után együtt vett nyakukról méretet a hóhér. Gáli, a szívбайos zsidó fiú már rég a nagymarosi temetőben pihen, oda írt leveleket hozzá Obersovszky, s megfogalmazta helyette a válaszokat is. Munkatársai közül külön kiemeli **Eörsi Istvánt**, a második leghűségesebbet, aki az illegálisba is elkísérte: az Igazság néhány nap alatt közel kétszázra szaporodó munkatársaiból Szilvási mellett Komoly Pétert, Juhász Róbertet, Vészi Jánost – Nagy Imre későbbi vejét –, Barabás Tamást, Vadász Kornélt, Galla Kovács Ágneszt és még sokakat.

Lehet, hogy ezért megsértődik, de el kell árulnom, hogy Obersovszky Gyula naiv fiú. Hisz, egyre csak hisz. Festő ismerősömtől hallom, hogy Amerigo Tot Nagy Imre portréja mellett műtermében őrizte az ő domborított arcát is. Az viszont köztudott, hogy a Gáli és az ő kivégzése ellen egyebek között Joliot Curie, Picasso, Aragon, Camus (gyermekeinek csomagot is küldött), Hemingway, Dreiser, Howard Fast, és Priestley is tiltakozott. Faludy Györgytől tudjuk, hogy Bertrand Russel, a Béke Világtanács ak-

kori elnöke közölte Hruscsoval, hogy kivégzésük esetén lemond.

Természetes, hogy amikor eljött a hatalmváltás ideje, Obersovszky személye előtérbe került. A halálraítéltek „rangidőseként” (morbid egy fogalmazás) – társával együtt ő már a kegyelmi perióduson is túljutott és „szabad” címkével adatott a hóhér kezére. Kulcsszerepe volt Nagy Imre és társai temetésének méltó megrendezésében, majd a

Parlament előtt az első 1956-os emlékünnepeken ő volt a vezérszónokok egyike.

Joggal lehetett hinni, hogy kiemelkedő szerepet kap a rendszerváltás után közéletünkben. Ő azonban nem akar egy irányzathoz, vagy párthoz sem szorosan kötődni. Volt egy naiv, gyermeteg elképzelése. Újraindítja az Igazság című lapot – amely Közép-Kelet Európa hosszú idők utáni első független újsága volt –, és a régi gárdával együtt

1956 szellemében próbál segíségére lenni a jelennek.

Azt hiszi, hogy figyelnek a szavára, hogy vannak az országban annyian, akik kíváncsiak az Igazságra. Ráadásul azt is feltételezi, hogy a kiadó – amelynek sportfogadási lapját a vállalat egyik legjobb hozamú lapjává fejlesztett – finanszírozza a régi újság újra-bevezetését. Na, meg a Posta is szerettel figyel erre a vállalkozásra.

De ki kíváncsi itt az Igazságra? Obersovszky vállalkozása is deficites lett. Utána, mint hajdan, 1956 végén, dacosan kiadta az ÉLÜNK-et, „az eltaposott Igazság lapját”. De azok az erők, amelyek korábban hatottak, furcsa módon most is érvényesültek.

Azt firtattam, hogy Obersovszky Gyula magányosnak érzi-e magát? Igazából nem is tudott rá válaszolni. Mert egyfelől sok ezer barátja és tisztelője veszi körül, az utcán megszólítja az emberek, másfelől a vágyait, céljait akarja megvalósítani, folyton csak ellenállásba ütközik. Könnyen megfejthető egyébként ez a rejtély. Más dolog a szeretet, s megint más a cselekvés lehetősége.

Kedves Gyula! Lehet, hogy eljárt fölötted, s fölöttünk is az idő? Azt hiszem, te, mint egy tekintélyes lap szerkesztője akartál beleszólni az ország sorsába. Ilyet ugyan nem mondtál, de alighanem Kossuth Lajos szerkesztő urat tekintetted példaképednek, s nem Maxwellt és Springert. Lemaradtál velünk, öreg újságírókkal együtt, néhány brosúrával. Nem vetted észre, hogy ma már az üzleti lap a divat. Nem amelyik az üzletről ír, hanem amelyik üzlet a tulajnak.

Meggyőződésed, hogy mindig történelmi időkben élünk. Most is. Oly időkben, amikor szükség van a tiszta, becsületes állásfoglalásra. Csak ezt nem mindig veszik tudomásul az országlakosok. Leginkább csak olyankor, amikor a történelmiséghez már nem férhet kétség.

Te szervezed az Igazság Baráti Társaságát. Fel akarod támasztani a lapodat. Remélem sikerülni fog, hiszen oly sok lehetetlen történt már a te életedben.

Addig is felajánlhatjuk, hogy a szintén cérnaszálon lógó Ország-Világban (de a cérnaszál azért jobb, mint a kötél) közreadd azokat a gondolataidat, amelyek haladék nélkül megjelenést követelnek. De csak nagyon röviden. Mivel az emberek ma sietősen élnek. Tudod, Hemingway... Mintha táviratot adnál fel.

(solymár)

SZÁNTÓ TAMÁS felvételei

